

Kannanotto lasten ja nuorten hyvinvoinnista

Iso osa Suomessa asuvista lapsista ja nuorista on edelleen tyytyväisiä elämäänsä ja voi hyvin. Kehityksen suunta on kuitenkin huolestuttava. Kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulun viimeisillä luokilla ja toisella asteella opiskelevista tytöistä enää noin 60 prosenttia ja pojista noin 80 prosenttia kertoi olevansa tyytyväisiä elämäänsä. Samalla lasten- ja nuorten mielenterveysongelmat ovat yleisiä.

THL:n asiantuntija-arvioissa näkyy nuorten jo aiemmin yleistyneen ahdistus- ja masennusoireilun kasvu. Ahdistus ja masennus ovat lisääntyneet myös korkeakouluopiskelijoilla. Samoin lasten, nuorten ja nuorten aikuisten yksinäisyyden kokemukset ovat lisääntyneet. Lapset, nuoret ja nuoret aikuiset joutuvat edelleen kohtaamaan henkistä ja fyysistä väkivaltaa elinpiirissään.

Tilanne on myös monin tavoin polarisoitunut. Pienituloisten perheiden ja erityisesti erilaisiin vähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt eniten.

Hyvinvointivajeiden syyt ovat kirjavat. Globaalit kriisit, kuten koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota ja ilmastonmuutos ovat heikentäneet suomalaisten lasten, nuorten ja nuorten aikuisten perusturvallisuuden tunnetta.

Samalla yhä lisääntynyt sosiaalisen median käyttö aiheuttaa riippuvuutta, heikentää keskittymiskykyä ja lisää esimerkiksi ulkonäköpaineita. Nuoriin myös kohdistuu runsaasti odotuksia ja vaatimuksia, ja yhä nuorempien pitäisi osata tehdä tärkeitä tulevaisuutta koskevia valintoja. Taustalla ovat muun muassa opiskelijavalintaan tehdyt muutokset oppiaineiden pisteytystaulukoineen ja ensikertalaisuuskiintiö.

Opetusalan eettinen neuvottelukunta pitää tärkeänä, että lapsia ja nuoria koskevassa päätöksenteossa painopiste siirretään oireiden hoitamisesta hyvinvointivaikutusten ennalta arviointiin ja sellaisen perusarjen rakentamiseen, joka tukee hyvinvointia. Nuorille pitää turvata kasvurauha ilman tarpeettomia ja vahingollisia suorituspaineita. Päätösten pitää perustua tutkittuun tietoon lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Selvitysten mukaan etäopetus uuvuttaa ja vieraannuttaa opiskelijoita. Lähes puolet koki, että opinnot ovat etänä vähintään jonkin verran kuormittavampia kuin lähiopetuksessa, ja neljäsosalla oli etäopinnoissa ongelmia. Etäopiskelu myös heikentää elämänhallintaa ja lisää yksinäisyyden kokemuksia. Neuvottelukunta korostaakin, että nuoret tarvitsevat aitoa ja kasvokkaista vuorovaikutusta niin

toistensa kuin aikuisten kanssa, eikä etäopetus voi korvata lähiopetusta eikä sitä pidä käyttää esimerkiksi säästösyistä. Lähiopetuksen pitää olla lähtökohta niin peruskoulussa kuin toisellakin asteella; hyvinvoinnin perusta syntyy turvallisesta arjesta ja kanssakäymisestä muiden ihmisten kanssa. Korkea-asteen opinnoissa on kiinnitettävä huomiota siihen, että opiskelijoilla on riittävästi mahdollisuuksia tavata toisia opiskelijoita lähiopetuksessa.

Hyvinvointi edellyttää myös pysyviä käytäntöjä ja rakenteita, jotka mahdollistavat kaikkien turvallisen opiskelun. Liian nopeassa tahdissa toteutetut koulureformit voivat tuoda epävarmuutta ja heikentää hyvinvointia.

On myös tärkeää, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus keskustella heitä askarruttavista asioista turvallisten aikuisten kanssa koulupäivän aikana. Opettajia ei pidä liiaksi kuormittaa sellaisella työllä, joka vie heitä pois lasten ja nuorten kohtaamisesta.

Erityisen tärkeää kaikessa koulutuspoliittisessa päätöksenteossa on se, että päätöksiä tehdään käytännön opetustyötä tekeviä opettajia sekä oppilaita ja opiskelijoita kuunnellen.